

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. An ex speciebus Sacrame[n]talibus aliquid verè & propriè generari
possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

dere poterit, ideo Tridentinum asserere quod nihil substantiale remaneat post consecrationem, quia nihil manet de pane & vino, neque substantia, neque substantia, vel existentia, illorum, neque alia substantia succedit, prater corpus & sanguinem Christi: cum quo non pugnat, si dicatur quantitati modum aliquem substantialem quo per se subsistat, & aliis subsistat accidentibus, divinitus & supernaturaliter advenire.

Ad secundam verò probationem dicatur quod quamvis modus connaturalis rei quam modificat, non possit esse illa perfectior, bene tamen modus superioris ordinis & supernaturalis, ac non connaturalis, cuiusmodi est iste de quo agimus.

Ad tertiam nego Antecedens, magnum enim reperitur discrimen inter substantiam, & hunc modum substantialem, nam substantia reddit naturam proximè capacem existentiae, quam proinde antecedit; hic verò modus non reddit quantitatem capacem existentiae, sed eam supponit existentem, & est ejus terminus veluti extrinsecus.

25. Si enim verò non placuerit hic modus dicendi, Adde alium qui asserit modum hunc per se existendi quantitati divinitus communicatum, esse accidentalem ut quod & entitativè, & substantialem solum virtualiter & ut quo; sicut semen, licet inanimatum & expert vitæ, dicitur tamen vivum ut quo & virtualiter, quia est instrumentum naturale quo mediante generans genito vitam communicat; vel sicut in sententia Cabrera, & quorundam Thomistarum, virtus elevans sacramenta ad producendam gratiam, est corporea ut quod, & entitativè; & spiritualis solum ut quo, & virtualiter, quia est virtus Dei elevans sacramenta ad producendum effectum spiritualelem & supernaturalem, nempe gratiam vel characterem. Juxta, inquam, hunc dicendi modum, quem Suarez & aliqui ex nostris Thomistis amplectuntur; ad probationem in contrarium dicitur primò, quod quamvis nulli entitati accidentali possit repugnare inhaerentia, bene tamen alicui modo accidentali, præsertim si ille supernaturalis sit. Vel secundò & fortè melius dici poterit, non repugnare quod talis modus inhaereat quantitati, & nihilominus faciat illam existere per se, quia, ut supra dicebamus, licet sit accidentalis ut quod & entitativè, est tamen substantialis ut quo & virtualiter. Sicut ergo dialectici docent, quod secunda intentio universalitatis, naturæ a meo intellectu applicata, est in se aliquid singulare, & tamen ejus effectus formalis est reddere naturam universalem; quia licet sit singularis ut quod, est tamen universalis ut quo: ita similiter nullum videtur inconveniens asserere modum per se existendi divinitus quantitati communicatum, inhaerere quantitati, & tamen illam reddere per se subsistentem; quia licet sit accidentalis ut quod, nihilominus est substantialis ut quo.

ARTICULUS IV.

An speciebus sacramentalibus aliquid verè & propriè generari possit?

26. **R**ationem dubitandi proponit D. Thomas hic art. 5. in primo argumento quod sibi, objicit, ubi sic dicitur: *Videtur quod ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari. Quod enim gene-*

ratur ex aliqua materia generatur, ex nihilo non nihil generatur, quamvis ex nihilo fiat aliquid per mutationem: Sed speciebus sacramentalibus non potest fieri materia, nisi corporis Christi; quod est incorruptibile. Ergo videtur quod ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

Propter hoc argumentum quidam Theologi partem negativam amplectuntur, & ex speciebus sacramentalibus non posse aliquid verè & propriè generari contendunt. Sed cum ad hoc sum pateat, & experientia constet, in speciebus Eucharisticis interdum vermes ex humiditate generari; ut ab hac difficultate expediant, huius rationi experimentaliter respondent, in prioribus dicendi modis dividuntur. In primis quidam antiqui quos refert & impugnatur Thomas hic art. 5. dixerunt, quod dum vermes in hoc sacramento generantur, talis generatio non fit ex speciebus sacramentalibus, sed ex circumstantia, ita ut forma substantialis verminum educatur de materia aeris circumstantis. Alii quos etiam ibidem S. Doctor recenset, alio banchano generationem fieri ex substantia panis & vini redeunt. Tertiò Scotus & Vazquez dicunt, vermes aut cineres qui interdum videntur generari ex speciebus consecratis, non produci virtute agentis naturalis, sed à solo Deo per conceptionem. Alii demùm asserunt, quod dum vermes in Eucharistia generantur, quantitas panis convertitur à Deo in totum compositum, indeque illud solum improprie dici ab agentis naturalibus genitum; quatenus scilicet agentia naturalia, alterando & corrumendo species sacramentales, tales dispositiones in ipsarum educunt, quæ connaturaliter petunt productionem talis compositi, ipsarumque Deum ad ejus productionem, & conversionem quantitatis panis in ipsum, determinant. Ita Hispanensis quædam notabilis 4. & quidam recentiores Thomistæ in manuscriptis. Pro resolutione difficultatis.

Dico breviter: Ex speciebus sacramentalibus potest naturaliter generari aliquid compositum substantiale. Ita D. Thomas hic art. 5. ubi sic dicitur: *Cum corruptio panis fit generatio alterius, ut dicitur in 1. de generatione, videtur quod ex speciebus sacramentalibus aliquid generetur, cum corrumpantur; non enim sic corrumpantur, ut omnino differant quasi in nihilum redeant, sed manifeste aliquid sensibile eis succedit. Quæ ratio D. Thomæ fundatur in experientia: videmus enim ex speciebus panis consecratis generari vermes ex humiditate, vel cineres ex illarum combustionem, aut acetum ex corruptione specierum vini.*

Nec valet quod dicebant Auctores illi, quod ibidem S. Doctor primò refert, nimirum quod illa non generantur ex speciebus sacramentalibus, sed ex aëre circumstante. Hunc enim dicendi modum idem Doctor Angelicus ibidem triplici ratione convellit. Primò, quia generatio consequitur alterationem: nulla autem alteratio debet necessarîo præcessisse in aëre circumstante. Secundò, quia ex aëre non solent talia, per vermes, cineres, aut acetum, generari. Tertio, quia licet non circumstet aër, sed species redigantur in corporibus solidis, ut auro, argento & c. similis accidit generatio: Ergo non fit aër, sed ex speciebus.

Non obstat etiam si dicatur cum aliis generatio novius illius compositi fieri ex substantia panis aut vini quæ redeat. Nam cum substantia

panis & vini sit conversi in corpus & sanguinem Christi, non potest redire, manentibus speciebus, nisi vel per conversionem corporis & sanguinis Christi in ipsam, quæ conversio iterata non debet admitti, cum nullus hæcenus eam agnovit: vel per reproductionem illius, quæ etiam admittenda non est; quia cum de via ordinaria non reproducatur idem numero, multiplicarentur miracula sine necessitate. Idem probat S. Thomas, quia vel substantia panis rediret ante corruptionem specierum, vel illis omnino corruptis, in eo scilicet instanti quo destrueretur substantia panis aut vini, si adesset? Neutrum dici potest: Non quidem primum, quia substantia panis nunquam potest adesse sub speciebus, quando sub ipsis remanet corpus Christi: Sed quando species subsistunt incorruptæ, corpus Christi remanet sub illis: Ergo ante illarum corruptionem, non potest substantia panis redire. Non etiam secundum, quia substantia panis non potest manere, destructis accidentibus (intellige sine novo miraculo) Ergo non potest redire post corruptionem specierum.

Non potest etiam dici cum Scoto & Vazque, vermes aut cineres qui interdum videntur ex speciebus Eucharisticis, produci à Deo miraculosè creati. Tum quia D. Thomas & alii Theologi communiter docent illos per generationem & educationem, non verò per creationem produci. Tum etiam, quia cum in illa vermium aut cinerum productione, vera generatio salvari possit, ut patet ex infra dicendis, non est cur ad creationem recurratur, & miracula sine necessitate multiplicentur.

Demum non valet si dicas cum Hispanensi, & quibusdam recentioribus Thomistis, supra citatis, quod dum vermes in Eucharistia generantur, quantitas panis miraculosè convertitur à Deo in totum compositum. Hoc enim aperte repugnat D. Thomæ 4. contra Gent. cap. 66. ubi hæc scribit: Si quis autem dicere velit, quod sicut miraculosè panis in corpus Christi convertitur, ita miraculosè accidentia in substantiam convertuntur: primum quidem hoc non videtur miraculo esse conveniens, quod sacramentum putrescat, vel per combustionem dissolvatur. Deinde, quia putrefactio & combustio consueti naturæ ordine huic sacramento accidere inveniuntur: quod non solet esse in his quæ miraculosè fiunt. Ex quo loco sic possumus arguere, redigendo in formam rationem D. Thomæ, hoc pacto. Si Deus converteret quantitatē in totum compositum, putrefactio aut combustio specierum, non fieret consueti naturæ ordine: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet, quia fieret per conversionem miraculosam. Minor autem, præterquam quod est D. Thomæ, potest adhuc probari, quia aliàs multiplicarentur miracula sine necessitate, quod tamen omnino vitandum est, ut sæpe monet S. Doctor. Sequela probatur, quia præter miraculum ipsius conversionis, admitteretur adhuc aliud in eo consistens, quod agens naturale poneret omnes dispositiones ad aliquam formam, & tamen eam non introduceret.

Confirmatur: Si Deus converteret quantitatem in totum compositum, quando ex speciebus sacramentalibus producuntur vermes, talis productio, nullo planè modo posset dici generatio: Sed hoc manifestè repugnat D. Thomæ, nec admittitur à recentioribus illis Thomistis contra quos disputamus: Ergo &c. sequela pro-

Top. 7.

batur: Ad rationem generationis necessarium est, ut forma substantialis educatur de potentia subjecti, si illa sit educibilis, vel saltem attingatur unio materiæ cum forma, quando forma ob suam immaterialitatem nequit educi, ut contingit in generatione hominis: Sed si quando ex speciebus sacramentalibus producuntur vermes, Deus converteret quantitatem in totum compositum, neque educeretur forma, neque attingeretur unio ab agente naturali, cum tota conversio fieret à solo Deo: Ergo nullo planè modo posset dici generatio.

Respondent illi recentiores Thomistæ, quod 33. quamvis agens naturale non educat formam vermium è materia, nec ejus unionem suâ actione attingat, nihilominus potest adhuc dici quodammodo generare compositum, quatenus ex vi propriæ actionis determinat agens primum ut producat totum compositum. Quod explicant exemplo B. Virginis: sicut enim (inquiunt) B. Virgo quamvis non attigerit unionem humanitatis Christi cum divina subsistentia, dicitur tamen generasse Deum, ex eo quod vi actionis naturalis quam exercuit circa humanitatem, debebat connaturaliter sequi propria subsistentia, loco cujus substituta est in eodem instanti subsistentia increata Verbi divini, quæ quodammodo censebatur complere actionem B. Virginis. Ita similiter, quia ad actionem agentis secundi naturalis, introducendis dispositiones ad formam substantialem, debebat sequieductio ipsius formæ, & generatio totius compositi, quæ tamen non est subsecuta, defectu materiæ, potest agens naturale dici quodammodo generare tale compositum.

Sed contra: Nulla actio potest esse nec subinde dici generatio, nisi attingat unionem materiæ cum forma, hoc enim ad minus est de essentia generationis; unde B. Virgo non diceretur generasse Deum, si non attigisset unionem materiæ cum forma humanitatis, à Verbo Divino assumptæ: Ergo si quando ex speciebus sacramentalibus producuntur vermes, agentia naturalia non attingant unionem formæ cum materia, sed quantitas panis convertatur à Deo in totum compositum, productio illa vermium, nullo modo poterit dici vera generatio, subindeque dicendum erit, D. Thomam hæc art. 5. & alibi sæpe, improprie fuisse locutum, cum dixit ex speciebus sacramentalibus naturaliter posse generari aliquid compositum substantiale.

Dices, Idem S. Doctor hic art. 6. ait species sacramentales converti in substantiam quæ ex eis generatur: At substantia quæ ex eis generatur non est materia, hæc enim est ingenerabilis, sed compositum: Ergo ex D. Thomæ, quando ex speciebus sacramentalibus aliquid generatur, tunc quantitas panis à Deo convertitur in totum compositum.

Respondeo D. Thomam, nomine conversionis, non intelligere actionem aliquam divinam & miraculosam, à solo Deo procedentem, sed ipsam actionem agentis naturalis, quod generando ex speciebus sacramentalibus compositum de novo, potest dici convertere virtute talis actionis quantitatem in illam substantiam de novo productam, sicut ignis generando ignem ex ligno, dicitur convertere lignum in ignem. Quod verò hæc interpretatio legitima sit, ex eo patet quod D. Thomas hic art. 5. ad 1. respondens difficultati in ratione dubitandi propositæ, quo-

Li 2

quo-

quomodo scilicet possit aliquid generari ex speciebus Eucharisticis, cum sub illis nulla sit materia ex qua forma educatur, recurrit ad quantitatem specierum, & ait illam in tali generatione gerere vices materiae: non deberet autem S. Doctor ad hoc recurrere, nec tantopere laborare ad inveniendum subiectum ex quo forma educatur, si existimaret ibi nullam intervenire formae educationem, sed quantitatem panis in totum compositum de novo genitum converti, ut docent Recentiores illi Thomistae contra quos disputamus: Ergo & c. In quo verò sensu intelligendum sit id quod ait S. Thomas, nempe quantitatem in praedicta educatione & generatione verum, gerere vices materiae, explicabimus articulo sequenti, ubi etiam rationi dubitandi initio hujus articuli proposita, plenè satisfaciemus.

ARTICULUS V.

Utrum in generatione vermium ex speciebus Eucharisticis, adveniat nova materia à Deo producta, ex cujus potentia educatur forma vermis, vel ipsa quantitas tunc gerat vices materiae?

37. **F**uit olim celebris opinio quorundam Theologorum existimantium quod quando ex speciebus Eucharisticis generatur aliquid, nulla producitur à Deo materia prima, ex cujus potentia educatur forma substantialis geniti; sed quod ipsa quantitas tunc gerat vices materiae, non solum ad recipiendum dispositiones praevias, sed etiam ad educationem formae substantialis compositi de novo geniti, ita ut compositum illud constet solum quantitate & forma substantiali. Ita docent Henricus quodlib. 4. quaest. 36. Egidius Theophrastus 4. 4. & 45. Ruardus Taper art. 14. & ex Thomistis Ferrariensis 4. contra Gentes cap. 66. & Vignerius in institutionibus Theologicis cap. 16. §. 3. Illi etiam aperte favere videtur S. Thomas hic art. 5. in corp. ubi haec scribit: *In ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensiva panis & vini, quod sit primum subiectum subsequenti formae: hoc autem est proprium materiae, & ideo ex consequenti datur praedicta quantitati dimensiva omne illud quod ad materiam pertinet, & ideo quicquid posset generari ex materia panis, si adesset; totum potest generari ex praedicta quantitate dimensiva panis & vini, non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.*

Dico tamen, quando ex speciebus sacramentalibus aliquid generatur, produci à Deo materiam primam, ex cujus potentia educitur forma substantialis geniti, & in qua recipitur, & non in quantitate.

38. **P**robatur primò ex D. Thoma in 4. dist. 12. quaest. 1. art. 2. quaest. 1. ad 4. ubi haec scribit: *Secundum quamlibet positionem oportet penere aliquid in hac generatione esse miraculosum, & aliquid naturale: reditus enim substantia, vel creatio materiae, vel conversio dimensionum in materiam, est miraculum. Sed quod materia jam existens recipiat talem formam, cujus dispositiones praecesserunt in dimensionibus, hoc est naturale.* Quibus verbis clarissimè docet, quod quando ex speciebus sacramentalibus aliquid generatur, producitur à Deo materia prima, vel per creationem, vel per conversionem quantitatis in ipsam.

A Nec valet expositio Ferrariensis, dicentis per conversionem dimensionum in materiam, non intelligere D. Thomam delitionem dimensionum, & successionem materiae loco ipsarum, sed proprietatem ipsarum in proprietatem materiam, in quibus manentibus, & vim substantialem, recipitur forma substantialis. Non valet, inquam, haec interpretatio, repugnat enim manifestè menti S. Doctoris, nam hic art. 2. ad 4. asserit quantitatem specierum, quæ in tali consecratione, transire in substantiam, & dimensionem rei scilicet genitæ ex ipsa. Et art. 6. in corpore dicitur: *Quod species sacramentalis potest converti in substantiam aliquam.* Et ibidem cum dicitur: *Opposuit quod non videtur nutritio posse fieri ex speciebus sacramentalibus, quia ex illis nutritur ex quibus sumus, homo autem non constat speciebus sacramentalibus, cum nullum accidens possit esse pars substantiae: sic respondet. Ad secundum dicendum quod species sacramentalis, etsi non sint ea, ex quibus corpus hominis constituitur, tamen in ea convertuntur, sicut dictum est.* Ergo, censet D. Thomas, tunc non manere quantitatem, quæ gerat vices materiae, sed eam converti in substantiam quæ homo nutritur. Unde in 4. dist. 12. quaest. 1. art. 2. quaest. 1. ad 2. sic ait: *Antistitia manentia in suo esse accidentali non nutriunt, sed eo modo quo in aliud convertuntur, vel aliud in creatur, vel redit.* Quibus verbis aperte declinat, in nutritionem hominis ex speciebus sacramentalibus, vel in generationem vermium ex illis, accidentia separata non manere ut subiectum formarum substantialium; quamvis sub eorum relictis, an materia ex qua constaret genitum, fiat per conversionem, vel creationem, vel reditum. De quo postea.

Probatur secundò conclusio ratione formalis. De ratione omnis compositi materialis & physici est, constare ex materia & forma, non potest dici aliter corpus physicum: unde D. Thomas 1. parte quaest. 75. art. 4. & contra Gentes cap. 21. docet quod homo & reliqua animalia naturalia, ex sua definitione & essentia, constent materia & forma, tanquam partibus intrinsecis & essentialibus: Sed vermis ex speciebus sacramentalibus genitus, est verè compositum physicum & materiale: Ergo constat ex materia & forma, subindeque quando generatur ex huiusmodi speciebus, necessariò produci debet à Deo materia prima, ex cujus potentia, forma substantialis vermis educatur.

Confirmatur: Compositum physicum est ex se per se: Sed ex quantitate & forma substantiali non potest resultare unum per se: Ergo nec compositum physicum. Major patet, Minor probatur. Compositum per se debet fieri ex actu & potentia: Sed quantitas & forma substantiali non se habent per modum potentiae & actus cum actu & potentia, juxta Aristotelem, debent esse ejusdem generis: Ergo ex quantitate & forma substantiali non potest resultare unum per se.

Probatur tertio conclusio: Quando ex speciebus Eucharisticis generantur vermes, forma substantialis compositi generandi, educitur ab agente naturali: Sed non potest educi ab agente naturali de potentia quantitatis: Ergo necesse est quod tunc producatur à Deo aliqua materia, è cujus sinu forma substantialis vermis educatur. Major patet ex supra dictis, Minor probatur.